

CĂTĂLIN VASILE BOBB

LEON VOLOVICI, DE LA IAȘI LA IERUSALIM ȘI ÎNAPOI

FROM IASI TO JERUSALEM AND BACK,
BUCUREȘTI: EDITURA INSTITUTUL IDEEA
EUROPEANĂ, 2007.

Cătălin Vasile Bobb,
Department of
Systematic Philosophy,
Babeș-Bolyai University,
Cluj, Romania.
Email:
catalinbobb@yahoo.com

Key Words:
biography, testimony,
Jewish intellectual,
emigration, Iasi,
Jerusalem, Sandu
Frunză, Leon Volovici.

Prin *De la Iași la Ierusalim și înapoi* de Leon Volovici în dialog cu Sandu Frunză avem în față o uimitoare biografie intelectuală. Registrul manifest al cărții este dat, evident, de istoria privată a lui Leon Volovici, însă povestea vorbește, la o scară generală, despre evenimente și experiențe care transcend și, în același timp, înglobează condiția de evreu/român/intelectual, recreând mai degrabă un spațiu cultural decât unul privat. Evenimentele personale sunt mereu raportate la condițiile generale în care orice evreu/ român/intelectual poate fi regăsit. De fapt, intenția manifestă a lui Sandu Frunză, interlocutorul care „știe să asculte”, cum îl numește Volovici, este de a recrea „traietoriile unor intelectuali evrei care au trecut prin momente esențiale ale istoriei românești contemporane, dar și profilul spiritual al comunității evreiești”. Mărturie stă și o altă carte de dialoguri realizată de universitarul clujean cu filosoful Kallos Nicolae (*Crîmpei de viața din secolul XX. Un dialog despre evreitate, holocaust și comunsim ca experiențe personale*. Iași: Ed. Fundației Axis, 2003).

Leon Volovici de la Universitatea Ebraică din Ierusalim, unul dintre cei mai importanți specialiști în problema antisemitismului, redă în mărturisirile sale un traseu intelectual cu totul surprinzător. Cercetător mai bine de douăzeci de ani la Institutul de filologie Alexandru Philippide din Iași, autor a numeroase studii și cărți axate pe „critica istoriei ideilor”, dintre care merită să amintim *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* la care este co-autor, emigrează în '84 în Israel unde devine cercetător al Institutului Yad Vashem pentru studierea Holocaustului.

Frânturi dintr-un traseu intelectual (de la întâlnirea cu Tudor Vianu, la arhivele holocaustului), frânturi dintr-o viață (pogromul din '41, proletcultismul anilor '50, umilințele cartelei pentru lapte), frânturi dintr-un destin (descoperirea Poloniei, emigrarea în Israel), aceasta ar fi cartea lui Volovici, o carte plină de un umor pe care l-aș numi specific evreiesc,

dacă o vădită timiditate nu m-ar împiedica să o fac. Desigur, nu există o separare perfectă între cele trei planuri, de altfel imposibil de făcut în cazul unei mărturisiri. De fapt, chiar în răspărul unei astfel de tripartiții este construit dialogul cu Volovici. Faptul ca atare este ușor de sesizat atâta vreme cât Volovici îmbină cele trei planuri într-un soi de *Bildungsroman*. Lectura unei astfel de cărți te transpune în mediul evreiesc specific perioadei de după cel de-al doilea război mondial, oferindu-ți o mai bună înțelegere a ceea ce înseamnă evreitatea în ansamblul ei. Practicile religioase, îmbinate cu o „înțelepciune pragmatică” conformă cu bunul simț, constituie un soi de model universal specific mentalității evreiești. Perioada de studenție la facultatea ieșeană nu redă doar condiția studentului evreu (antisemitismul manifest sau latent), ci și condiția studentului la litere marcat de nefericita perioadă proletcultistă. La fel cum anii petrecuți la Institutul Alexandru Philippide nu vorbesc doar despre singurul evreu din institut, ci și despre condiția de intelectual supus mizeriei acelei epoci.

Provenit dintr-o familie modestă, Leon Volovici își depășește condiția, reușind să-și urmeze propria vocație. Există câteva rânduri care vorbesc tocmai despre vocație, identificând în oamenii cei mai simpli posibilitatea niciodată dusă la împlinire de a ajunge astronom, matematician, scriitor sau filozof de excepție. Radiografierea unor astfel de întâlniri vorbește despre capacitatea lui Volovici de a descrie și a da importanță nu atât întâlnirilor capitale (Tudor Vianu, Alexandru Zub, Andrei Cornea), cât întâlnirilor cele mai simple, banale, pe care îndeobște puțini sunt cei care le observă.

Pagini nespuse de frumoase despre lucruri mai puțin frumoase putem regăsi în cartea lui Volovici, un soi de index al vieții unui evreu român care emigrează, destul de târziu, pe pământul făgăduinței. Lupta pentru integrarea într-un spațiu străin oferă privirii cititorului suferința celui care, rupt din mediul în care reușise să se afirme, trebuie să înceapă totul din nou. (Într-o discuție privată pe care am avut-o cu Leon Volovici, mirat de faptul că emigrase doar în '84, răspunsul amuzat al interlocutorului meu l-am priceput abia când i-am citit cartea. Atunci, pentru mine, afirma Volovici deopotrivă cu amărăciune și cu umorul său binecunoscut, cel mai mare sionist a fost Ceaușescu).

Leon Volovici reușește, prin răspunsurile la întrebările bine ținute ale lui Sandu Frunză, să ne ofere o mărturie despre condiția intelectualului evreu, îmbinând, ca într-un roman, experiențele private, ideile culturale, evenimentele istorice, într-o manieră edificatoare și întru totul autentică. De altfel, după cum reiese din cele câteva articole scrise în presa culturală și inserate la sfârșitul cărții, scriitura sa pare a fi cea a unui romancier: subtilă, ironică, gravă, directă.

Nu am greși dacă l-am situa pe Leon Volovici în panteonul intelectualilor evrei de origine română care nu se mai adresează doar culturii noastre, ci celei universale.